

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. XIV. Affinitas violenter, vel ignoranter superveniens inter conjuges
non impedit petitionem debiti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

sed ut præcisè ad interrogata, eaq̄ue quæ planè certa sunt, respondeant, Sic Coninck.

435. *Cons. ex probat. no- stram Con- clus. ex cap. 5. 30. q. 1.* Qui n. 69. probabiliorum dicit esse nostram Conclusionem. Et putat, eam aperte statui cap. De eo, 30. q. 1. ibi: *Si autem conjuges legitimi, unus, aut ambo, ex industria fecerint, ut filium suum de fonte suscipiant: si inuapti (continentiam scilicet fervando) permanere voluerint; bonum est; sin autem (scilicet ita permanere noluerint) gravis penitentia insidiatori injungatur; & simul maneant.*

Ubi expressè definitur, eos, si voluerint, posse simul in conjugio permanere, etsi ambo sponte & de industria talem cognationem contraxerint; quod falsum esset, si in pœnam peccati essent privati potestate petendi debitum. Ut quid enim tunc manerent simul, nisi ut se mutuo excitarent ad peccatum? Cum enim neuter posset petere debitum, neuter etiam posset reddere, ut etiam omnes contrariæ sententiæ Auctores supponunt. Ita Coninck.

436. *Arg. pro Sanchio.* Ego autem dico; Sanchium contrariæ sententiæ Auctorem id non supponere; nam ut sup. in fine præced. Conclus. vidimus, expressè docet oppositum; scilicet quòd neuter possit petere; et alteri petenti teneatur reddere, ex d. cap. *Si vir*, ubi pro ratione allegat Pontifex: Quia malitia & fraus non debent eis patrocinari; patrocinetur autem, si non tenerentur reddere.

Retorque- tur. Respondeo: etiam patrocinetur eis, si non possent petere; cum jam sine peccato non possent obligari ad reddendum; & ideo, si ex ea ratione juris colligitur obligatio reddendi, etiam probatur licita petitio.

437. *Replica sol- vitur.* Si dixeris: petitio invenitur expressè prohibita in casu affinitatis. Respondeo: quando una solum pars impeditur; secus quando utraque, supposito, quòd utraque teneatur reddere.

Sententia Auctoris. Mea itaque sententia est; vel utramque partem posse petere debitum, si utraque teneatur reddere; vel neutram teneri reddere, si neutra possit petere; atque adeò tales conjuges fore separandos. Cum autem non debeant separari, nusquam enim id jure constitutum est, neque in cognatione spiritali, neque in affinitate; sequitur, utramque partem posse petere debitum, quando utraque peccavit, baptizando vel suscipiendo; secus fornicando cum consanguinea suæ uxoris: nam huic per expressum jus prohibetur petitio, ut vidimus Conclus. præced. secus isti.

438. *Occurrunt objectioni, ex Suarior.* Si dixeris: impedimentum dirimens vinculum inter non conjugatos impedit actum petendi inter conjugatos. Respondet Suarez sup. id verum esse, quando in ipso jure non est restrictum impedimentum ad non conjugatos; at verò in præsentem ipsum jus hanc limitationem adhibuit. Et ratio insinuat in cap. *Ad limina*; quia hæc non est sufficiens causa separandi eos, quos Deus conjunxit. In cap. verò, *Si vir*, insinuat alia; scilicet, ne detur occasio conjugibus, ut per fraudem & dolum thoro separentur; & inducant impedimentum ului Matrimonij con-

trarium. Hæc ille.

Per fraudem, inquam; ad quam, si rogas, an requiratur animus fraudandi. Respondet Pontius lib. 10. c. 6. n. 7. Si contracto Matrimonio, alter conjux aut communem, aut alterius tantum filium teneat, scienter tamen, non verò in fraudem aut fraudandi animo, contrahitur hoc impedimentum; & si unus tantum fecerit sine scientia alterius, is privatur debiti petitione. Quòd si ex scientia utriusque, neuter potest petere, neque reddere. Sic ille.

Ubi distinguit scientiam à fraude; quamvis postea videatur ea confundere, ibi: Ego existimo, communem hanc DD. sententiam in jure validum habere fundamentum, eò quòd tam antiqua jura, quam recentiora Decretalium definiant, hoc impedimentum non nasci, vel cum in fraudem, vel ob necessitatem levatur, aut baptizatur. Ergò cum exceptio firmet regulam in contrarium, planè colligitur, si vel malitia, vel necessitas ablit, incurri hoc impedimentum.

Planè Ponti. Sed interrogo te, quando scienter aliquis baptizat aut levat extra necessitatem, nunquid abest malitia, si id non faciat animo fraudandi? Quis audeat affirmare? Et d. cap. *Si vir*, nonne in principio ait: *Si vir vel mulier scienter vel ignoranter?* Et in fine dicit: *Quia si ex ignorantia id factum est, eos ignorantia excusare videtur: si ex malitia, eos sua fraus &c.* Quis non videt, per malitiam hic intelligi scientiam?

Ignitur facere per fraudem & dolum, idem apud me est, quòd facere scienter: Quis credat jus voluisse minus punire eum, qui magis peccavit? Proinde non attendit d. cap. actualem animum celebrandi divortium; sed actum ipsum, qui potest fieri, & natus est sæpius fieri ad celebrandum divortium; & ideo noluit, quòd ex eo incurreretur impedimentum petendi aut reddendi debitum.

Atque adeò, ut loquitur Summarium d. cap. *Compaternitas scienter vel ignoranter superveniens inter conjuges conjugium non dissolvit.* Addo: neque impedit petitionem debiti. Sed neque superveniens affinitas; superveniens, inquam, violenter, vel ignoranter, ut patebit ex sequenti Conclusionem, quæ sic sonat:

CONCLUSIO XIV.

Affinitas violenter, vel ignoranter superveniens inter conjuges non impedit petitionem debiti.

441. *Probatum Conclus. ex cap. 1. de Eo qui cognovit &c. Si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit; & conceditur petitio debiti uxori, quæ violenter cognita fuerat à consanguineo viri sui, cap. Discretionem, eod. ibi: Cum jure suo non debeat sine sua culpa privari.* Constat ex juribus citatis Conclus. 12. in principio, in quibus requiritur scientia, *Probatum Conclus. ex cap. 1. de Eo qui cognovit &c. Si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit; & conceditur petitio debiti uxori, quæ violenter cognita fuerat à consanguineo viri sui, cap. Discretionem, eod. ibi: Cum jure suo non debeat sine sua culpa privari.*

Ex qua utique ratione colligit Sanchez lib. Sanchez 9. disp. 31. n. 5. Metum quantumcumque gra-

An ad fraudem hic requiratur animus fraudandi?

435. *Quia sententia Pontius.*

440. *Judicium Auctoris.*

441. *Probatum Conclus. ex cap. 1. de Eo qui cognovit &c. Si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit; & conceditur petitio debiti uxori, quæ violenter cognita fuerat à consanguineo viri sui, cap. Discretionem, eod. ibi: Cum jure suo non debeat sine sua culpa privari.*

putat me- veim

nam gra-
vium not ex
turs.

verum non excusare ab hac poena, utpote, qui non excusat à culpa, quàmvis eam minuat, arg. cap. 3. 22. q. 5. Si quis coactus pro vita redimenda, vel pro qualibet causa vel necessitate perjurat, quia plus corpus, quam animam dilexit, tres Quadragesimas peniteat.

442.
Probat ex
cap. 5. de
lis qua vi
et.

Ubi Gloss. verb. Redimenda, inquit: Licet enim timore mortis juraverit, tamen peccavit, ut 32. q. 5. Itane. Sed ratione coactionis mitigatur penitentia, ut extra de lis qua vi. Sacris. Ubi Innoc. III. distinguit, utrum is, qui communicat excommunicatis invitus, sit per coactionem adstrictus, aut per metum inductus.

In primo, inquit, casu talem non credimus excommunicatione teneri, cum magis pati, quam agere convincatur. In secundo, licet metus attenuet culpam, quia tamen non eam prorsus excludit, cum pro nullo metu debeat quis peccatum mortale incurere, excommunicationis labe credimus inquinari. Ergo & nos credamus, incestuosum per gravem metum inductum privatione debiti inquinari, quæ est minor poena facile tali casu dispensabilis.

443.
Opposita
sententia est
Navar.

Interim opposita sententia pietate plena est (inquit Sanchez sup.) & videtur deduci ex doctrina Navar. cap. Ita quorundam, de Iudæis, Notab. 11. in principio n. 18. ubi docet, Christianos in Turcarum triremibus remigantes, bello indicto adversus Christianos, metu mortis ac tormentorum coactos peccare mortaliter, at non incurere excommunicationem eo cap. latam contra opem infidelibus in simili bello ferentes. Quia (inquit) non est credendum, vel le Ecclesiam suis poenis mulctare eos, qui tali metu compulsi suis præceptis non obtemperant. Similiter ergo, cum poena privationis debiti exigendi sit ab Ecclesia statuta, ob crimen iniquæ affinitatis contractæ, non ligabit uxorem, quæ tanto coacta metu illam contraxit.

444.
Eam probabilem esse,
asserit Dicast. & col-
legit Pontius
ex c. 6. de
Eo &c.

Idque probabile esse, asserit Dicast. disp. 9. n. 96. Et Pontius lib. 10. c. 7. n. 6. sic ait: Dico tertio: Per copulam metu extortam non contrahitur hoc impedimentum; neque privatur ea, quæ invita cognita est, jure petendi debitum. Quam enuntiationem colligo ex textu in cap. Discretionem, de Eo qui cognovit. Eum autem textum Nonnulli accipiunt non tantum de vi absoluta, & colligi videtur ex illis verbis: Unde cum adultero cohabitasse, donec elabi potuit, quod non est argumentum præcisæ vis. Quod etiam sentit Navar. in Sum. cap. 27. n. 63.

At ego cum Sanchio lib. 9. disp. 31. n. 4. tantum accipio de vi absoluta, ex illis verbis: In quantum potuit venientem. Quare si non fuit vis absoluta, sed conditionata, & cum peccato, contrahit hoc impedimentum, neque potest petere. Sic ille.

445.
Expenditur
doctrina
Pontij.

Quomodo ergo verum est, quod in principio dixit: Per copulam metu extortam non contrahitur hoc impedimentum? Tu cogita, Sed neque verba illa: Unde cum adultero &c. in d. textu, saltem quo ego utor, reperio. Quamquam cohabitasse, ex his, quæ subijcio, palam fiat.

Sic incipit d. textus: Discretionem tuam: Et infra: Sane ex parte tua fuit propositum, quod qui-

dam cum muliere quadam legitime per verba de præsententi contraxit, quam postmodum a se incognitam cuidam consanguineo tradidit in quantum potuit venientem. ille vero cum ipsa, licet invitâ, Matrimonij sollemnitate celebravit; sed mulier quam citò fuit reddita liberati, aufugit ab eo, & se priori viro restitui postulavit.

Quod autem toto tempore, quo fuit coacta ei cohabitare, semper fuerit violenter oppressa, & vi præcisâ ab eo cognita, unde constat? Cumque metus gravis minuat saltem culpam, ut sup. vidimus, atque adeo excuset à graviore poena, sive à poena præcisæ proportionata gravitati culpæ, cur non dicimus, metum gravem excusare hic à privatione juris petendi debitum, quæ est poena gravis, sicut excusat à gravitate culpæ?

Respondetur: quia absolute talis copula manet incestus mortalis, qui dignus est tali poenâ; & nullum jus addit aliquod verbum postulans liberioremodum operandi, atque adeo majorem malitiam.

Quod attinet ad remiges Christianos; communiter hi non peccant mortaliter, ut notat Sanchez sup. n. 6. saltem contra præceptum Ecclesiasticum; & sic non est mirum, quod excusetur ab excommunicatione, quæ lata est propter transgressionem hujus præcepti ut sic. Porro in casu nostro privatio juris imponitur propter peccatum contra jus naturale, quale est incestus per metum gravem extortus.

Contra, dicit quispiam: etiam hæc privatio juris imponitur propter transgressionem legis Ecclesiasticæ, ut patebit ex infra dicendis: ergo gravis metus, qui regulariter excusat à lege humana, etiam excusabit ab hac poena. Ergo hæc responsio non videtur evacuare difficultatem. Res meretur considerari.

Interim loquatur Dicastillo sup. n. 99. Hæc (inquit) non videtur posse negari, alterum conjugem, si sciat illum peccasse, etiam ex metu gravi, non teneri reddere illi petenti (etiam si concedamus, illum non peccare petendo, nec privari facultate petendi) quia in jure non solum ea lex est in odium peccantis, sed etiam in favorem innocentis, qui in compensationem & solamen injuriæ acceptæ liberatur ab obligatione reddendi. Unde fit, quod petitio ex parte adulteri non sit propriè debiti petitio, sed ejus, quod potest alter liberè negare: & in hoc sensu potest absolute dici, eum non posse petere debitum; quia licet non illicite petatur, non est debitum ipsi, quod petit. Sic ille.

Et ita, dicit aliquis, patet; quomodo levius puniatur, qui ex metu gravi peccavit, quam qui omninò voluntariè & liberè. Nam hic peccavit petendo; secus ille; quàmvis neuter habeat strictum jus ad copulam; ita ut innocens absque ulla injuria possit eam negare. Sicut adulter non incestuosus potest quidem petere copulam ab innocente; hic autem potest eam negare sine aliquo nocentis præjudicio.

Cæterum nupiam in jure exprimitur hæc mitigatio poenæ; & idè, quàmvis piè prælu-meretur, haud equidem solidè asseritur, sive metus

446.
Quare gra-
vis metus
hic non
excuset.

Respondetur
ad exem-
plum remi-
gum.

447.
Obijciunt.

Quid sen-
tiant de hac
re Dicast.

448.
Quomodo
levius puni-
atur qui
peccavit ex
metu.

metus incuffus fuerit ab ipfo conjuge, vel ex ejus confenfu, five ab aliquo tertio, ipfo infcio. Neque enim jus, quo ab hac pœna eximat uxorem, viri culpam confiderat; nec in ejus odium conceffit, non obftante affinitate, poffe in hoc eventu petere, fed univerfaliter debiti petitione negavit conjugi, cujus culpâ affinitas orta eft.

Qua hic fit
fciencia ju-
ris, facti, &
pœna.

Culpâ, inquam, ex certa fciencia juris, facti, & pœnæ, ut Multi docent. Scientiam juris voco, quâ aliquis probè novit præceptum Ecclefiafticum, prohibens accessum ad confanguineas fuæ uxori. Scientia facti eft, quâ confpicit hanc, ad quam accedit, effe confanguineam fuæ uxoris. Denique fciencia pœnæ, quâ fcitè intelligit, huic delicto indictam effe pœnam privationis petitionis debiti. Sanè nemo dubitat, eum, qui cum hac triplici fciencia accedit ad confanguineam fuæ uxoris, reum effe fupradictæ pœnæ, fcilicet privationis juris exigendi debitum.

449.
An hac tri-
plex fciencia
requiratur?

Sed nunquid hæc triplex fciencia requiritur, ita ut fi vel una defit, cefset pœna? Sic Aliqui opinantur. Equidem ignorantiam invincibilem juris & facti excufare, eft communis fententia. Ratio plana eft: quia excufat à culpa inceftus, quæ hæc pœnâ punitur: ceffante autem causâ, ceffat effectus, c. *Cum ceffante*, de Appell.

Et Greg. in Regift. ait: *Rem, quæ culpâ caret, in damnum vocari non convenit.* cap. 2. de Conftit. Ubi Gloff. verb. *Culpâ caret*, inquit: *Quia quod legitime factum eft, pœnam non meretur.* Cod. de Adult. Gracchus, & *peccata fuos debent tenere Auctores*, Cod. de Pœn. l. *Sancimus*. Et ita eft hic argumentum expreffum, quòd nemo privatur jure fuo fine culpa.

Arg. contrâ, 22. dift. *Renovantes*, & 34. dift. Si cujus uxorem. *Sol. Prima rubrica generaliter vera eft, contraria cafualia funt. Vel dicas, quòd licet quandoque quis privetur jure fuo fine culpa, non tamen fit illud fine causa, inf. Ut lite non ceftet.* Quoniam frequenter §. *Si verò*, & *caufam facile eft videre in contrariis fignatis.* In sex cafibus privatur aliquis jure fuo fine culpa fuâ. Vnde verius:

Paupertas, odium, vitium, favor, & scelus, Ordo, Personas fpoliant, & loca jure fuo.

450.
Excufat hic
ignorantia
juris & fa-
cti.

Jam autem conftat, quod in cafu nostro nolit Ecclefia quempiam privare jure fuo fine culpa, cap. *Discretionem*, de Eo qui cognovit, & alibi. Igitur quod hic excufat à culpâ, etiam à pœna pro ea impofitâ. Sed ut dictum eft, ignorantia invincibilis juris aut facti excufat à formalis peccato, fi non adulterii, faltem inceftus; ergò &c.

Objeftio
dubium.

Nec obftat Reg. 13. de Reg. juris in 6. *Ignorantia facti, non juris excufat.* Nam, ut alia omit- tam, quæ alibi dixi, intellige eam (prout notat Caniftus hic) quoad acquirendum, non quoad damnum amittendæ rei fuæ, in quo ignorantia juris excufat, id eft, non nocet. Ita enim at- temperat Papinianus l. *C. l. 7. ff. de Juris & facti ignorantia: Juris ignorantia*, inquit, *non prodeft acquirere volentibus; fuum verò petentibus non nocet.* Et l. 8. eod. *Error facti ne maribus quidem in damnis vel compendiis obest. Juris autem er-*
Bofco de Matrim. Pars II.

ror, nec feminis in compendiis prodeft. Caterùm omnibus juris error in damnis amittendæ rei fuæ non nocet. Porro in præfenti cafu agitur de damno amittendæ rei fuæ; fcilicet, jure petendi debitum ab uxore, cujus confanguineam ex errore juris aut facti cognovit, quam aliàs non cognoviffet.

Ut fit de hoc intellectu, qui fortè huic ca- fui non benè applicatur, communis expositio eft, forum externum præfumere ignorantiam juris effe vincibilem; facti autem invincibilem; quamquam & hæc poffit effe vincibilis, & illa invincibilis. Agimus hic in foro confcientiæ, in quo attenditur peccatum coram Deo admiſſum; peccatum, inquam, inceftus, quod reverà formaliter nullum eft cum ignorantia invincibilis juris aut facti, id eft, fi ille, qui cognovit confanguineam uxoris fuæ, vel nescivit eam effe talem, aut certè ignoravit fpecialem obligationem non cognofcendi eam, ob reverentiam debitam ex lege Ecclefia.

Atque ut quis haberet ignorantiam vincibilem feu culpabilem; atque aded peccaret peccato formali inceftus; quia facilè poterat fcire, tum eam effe confanguineam, tum etiam fpecialem prohibitionem Ecclefia, & fponde neglexit veritatem inquirere; equidem non incurreret dictam pœnam; quoniam lex videtur require- re majorem aliquam fcienciam feu cognitionem dicens: *Si quis cum filiaſtra fuâ fcienter forni-*
catus fuerit; aliàs fruſtrâ adderetur ly fcienter.

Ita docet Sanchez lib. 9. difp. 32. dicens: Ignorantia facti qualifcùmque fit, & quantum- cumque craſſa, modò non fit aded craſſa, ut fit ingens temeritas ignorare, vel fit affectata, excufat conjugem, qui affinitatem aut cognationem fpiritualem cum fuo conjuge contraxit, ne debiti petitione privetur. Sic ille n. 47. Et n. 49. ait: *Exiftimo, eandem ignorantiam juris hunc excufare, quam, cum eft facti, diximus n. 47. fufficere ad excufandum.*

Dixit autem confultò: *Modò non fit aded craſſa*; quia talis ignorantia æquiparatur dolo, qui fufficit ad incurrendam dictam pœnam, & aliàs omnes latas contra fcienter facientes, ut eft communis fententia.

Enimverò hæc ignorantia potius auget mali- tiam, quàm minuat; neque involuntarium a- ctum efficit, fed magis voluntarium; quia fic ignorans eligit nescire, quo liberius delinquat, & non folum non negligit media neceſſaria ad fcienciam; fed omni modo poſſibili procurat ig- norantiam. Quis fanæ mentis dixerit, ignoran- tiam fic procuratam delinquentem excufa- re à pœna lege conftituta? Imò verò majori pœnâ dignus eft, qui fic affectat legem ignorare.

Dices: quidquid fit de majori malitia talis a- ctus; equidem non habet operans expreffam & formalem cognitionem inceftus, ac proinde non eft expreffè & formaliter volitus; immò fi ſci- ret, fortè nollet, & ideo vult ignorare.

Reſponderetur: fortè, tameti ſciret, equidem vellet; & hic affectus verifimiliter eft in eo, qui quærit poſitivè ignorare; ergò potius ſe- cundum hunc, quàm oppoſitum de eo judican- dum.

451.
Quomodo
intelligendam
Reg. juris
13. in 6.

An excuſa
ignorantia
vincibilis.

452.
Affirmas
Sanchez,
modò non fit
ingens tem-
meritas.

Quæ poſitè
auget mali-
tiam, quàm
minuat.

453.
Objeftio.

Solutio.

dum est. Et unde probatur, quòd per ly *Scienter*, quando ponitur in aliqua lege, intelligatur cognitio omnino expressa & formalis? deinde, cur non possit directè & formaliter velle incestum, tametsi eum directè & formaliter non cognoscat? Putas, si quis diceret: *Ego volo cum tali persona fornicari, quacumque tandem sit, sive aliena, sive consanguinea*: censeri, inquam, cum sic fornicantem non velle formaliter adulterium, incestum &c. atque ad eò non incurrere pœnas adulterio, aut incestui constitutas? Falleris toto cælo.

454. *Injuria.* Si dixeris: etiam cum ignorantia crassa tantum stat talis affectus; & tamen hæc excusat, secundum Sanchez & Alios.

Diluitur. Transcat: equidem non necessariò ei conjungitur, sed planè per accidens; & tunc puto, quòd non excusaret à pœna, secundum illos Auctores; at verò ignorantia ad eò crassa, ut sit ingens temeritas, vel affectata, per se talem affectum includit; & id eò non censetur excusare.

Aliqui docent, ignorantiam crassam non excusare. Quinimò nullam ignorantiam crassam excusare, non pauci docent. Sanè Gloss. Clem. un. de Consanguinit. ubi excommunicantur, qui *Scienter in gradibus consanguinitatis & affinitatis contrahere matrimonialiter non verentur*, verb. *Scienter*, ait: *Ignorantes ergò non ligat constitutio, quòd intelligo in ignorantia facti probabilis*. Ignorantia autem crassa non est probabilis.

Respondetur: Glossam hic per ignorantiam probabilem intelligere omnem illam, quæ non est affectata. Nã statim adjungit. *Et non affectata*.

Dices: cap. *Si vir*, jam sæpius citato, dicitur, ignorantiam excusare à culpa, ibi: *Quia si ex ignorantia id factum est, eos ignorantia excusare videtur*. Ubi Gloss. verb. *Si ex ignorantia*, explicat, dicens: *Probabili; alias non excusaretur à peccato*. Ergò Glossa. per ignorantiam probabilem, quæ excusat à pœna, intelligit eam, quæ excusat à peccato; talis autem non est ignorantia crassa, tametsi non affectata.

Confirmatur ex d. cap. Discretionem. Præterea: cap. *Discretionem*, de Eo qui cognov: ponderat carentiam culpæ, ibi: *Que hujusmodi iniquitatis particeps non existit*. Ergò ignorantia saltem crassa, quæ non excusat à peccato mortali, non excusat etiam à pœna.

456. *Resp. ad hoc cap.* Respondeo: dictum cap. ponderat iniquitatem seu culpam ex certa scientia, ut patet ex verbis textus, alibi recitatis; & excusat mulierem à pœna, eò quòd hujusmodi iniquitatis non fuisset particeps. Ergò si particeps fuisset, pœnæ reatum contraxisset, Transcat totum. Ergò dum peccat ex ignorantia crassa, non excusatur à pœna, negatur Consequentia. Disparitas: quòd hic non sit culpa à jure requisita, scilicet, cum certa scientia, secus ibi.

Resp. ad Glossam. Ad Gloss. cap. *Si vir*, respondetur: fuerit in illa sententia, parum refert; si verum est, quòd nos putamus; nempè, susceptionem ex malitia seu culpa ex certa scientia non impedire petitionem debiti: interim non satis constat, ibi intelligendam fore excusationem à peccato, & non potius excusationem à pœna, ut sensus sit: Si ex ignorantia id factum sit (dummodò non fue-

rit affectata) eos ignorantia excusare videtur, scilicet à pœna, eòd non excusaret à peccato simpliciter; quia saltem excusat à peccato ex certa scientia.

Sed dicit aliquis: unde constat hic requiri certam scientiam? Siquidem cap. 1. de eo qui cognov: non loquitur de cognatione spirituali; sed tantum de affinitate. Prorsus sic est. Sed quid tum? Etiam ipsum cap. *Si vir*, per malitiam intelligit scientiam, quando dicit: *Sive ex ignorantia, sive ex malitia*: nam in principio ait: *Si vir vel mulier scienter vel ignoranter*.

Et confirmatur (inquit Sanchez sup. disp. 32. n. 47.) quia non est credendum, Pontificem magis punire velle culpam contractæ cognationis, ubi longè minor est culpa, & soli juri positivo adversa, parumque Matrimonium ipsum offendens, quàm culpam multò graviorem adversus jus divinum & naturale, & graviter Matrimonium offendentem, quæ in contracta affinitate admittitur. Si ergò ad incurrendam eam pœnam in affinitate, desideratur scienter admitti delictum, à fortiori in cognatione; eò vel maximè, quòd in eo certa est pœna: in hac autem est valde dubia, ut constat ex dictis. Ita Sanchez. Benè autem malè, tu examina.

Benè notat ibidem n. 48. idem dicendum esse, quando non penitus ignoratur factum; sed quatenus ex eò oritur hæc pœna; v. g. conjux accessit ad consanguineam sui conjugis in secundo gradu, ignarus talis consanguinitatis, existimansque esse in tertio gradu; vel baptizavit filium alterius, credens non esse filium, sed consobrinum, aut alio consanguinitatis gradu conjunctum: tunc non arcebitur à debiti petitione, perinde ac si consanguinitatem ignorasset. Quia perinde est ignorare consanguinitatem, ac ignorare ejus gradum, cui hæc pœna statuitur. In utroque enim eventu verè ignoratur factum, tali pœnà punitum.

Nec refert: si conjux ex conscientia erronea putaret, sibi interdicti petitionem debiti, accedendo ad consanguineam conjugis in eo tertio gradu, baptizandove conjugis consobrinum. Nam adhuc perseverat ignorantia facti, cui illa respondet pœna, & non conscientia erronea. Sicut excommunicationem minimè incurreret percussor Clerici, existimans invincibiliter eum esse laicum; quàmvis erroneè crederet, laici percussione excommunicationis vinculo innodari. Hæc ille.

Et sicuti non incurreret, qui putaret se percutere Clericum, cum tamen reverà esset laicus; sic itidem privationem debiti non incurreret, qui cognosceret consanguineam uxoris, quam putat esse in secundo gradu, cum reverà sit in tertio. Non enim punitur solus affectus internus; sed peccatum externum, quale hic non est.

Quid ergò, inquis, si quis probè sciret, esse consanguineam in secundo gradu, & reverà talis esset; nosset etiam jus divinum & naturale, prohibens copulam adulterinam; ignoraret autem prohibitionem specialem Ecclesiæ accedendi ad talem consanguineam? Respondet Sanchez sup. n. 49. solius præcepti Ecclesiæ immunem esse à pœna.

457. *Objectio solvitur.*

458. *Quid si non penitus ignoratur factum; sed quatenus ex eo oritur hæc pœna?*

Non incurritur pœna secundum Sanchez.

459. *Idem Auctor docet, excusare ignorantiam præcepti Ecclesiæ.*

Probatur.

Probat: quia etiam ubi delictum est jure naturali vetitum, ignorantia prohibitionis juris humani, indicens poenam ab ea eximit. Deinde: quia quamvis copula illa ut fornicaria sit jure naturali vetita; at quatenus cum sui conjugis consanguinea, & proinde incestuosa, solo jure positivo Ecclesiastico interdicta est, quod affinitatem inde oriri constituit; ac proinde, eo seculo, nulla alia culpa esset in eo accessu, præter illam, quæ reperitur in accessu ad aliam non consanguineam. At poena privationis debiti soli incestui, ex quo affinitas oritur, statuta est. Ergo qui per ignorantiam excusatur ab ea incestus circumstantia, excusabitur subinde à poena.

Sicut, si quis, voto strictus jejunandi sextis feriis, ignorans aliquod jus Pontificium, quod fortè poenam indiceret non jejunantibus quadam sexta feriâ, non jejunaret illâ die, evaderet poenam. Quia ea imposita non est ob sacrilegium voti fracti contra jus naturæ, cujus iste reus fuit: sed ob inobedientiam Pontificii Decreti, à qua ratione ignorantia excusatus est.

460.
Confirmatur.

Et confirmatur; quia excusatus per ignorantiam à specie culpæ, inferentis poenam privationis petendi debitum, eximitur à poena. Hic autè excusatur à propria incestus specie, ratione ignorantia juris humani, ex cujus sola prohibitione confurgit, eam copulam incestum esse. Excusabitur ergo à poena privationis debiti petendi, imposita propter speciem incestus. Existimo autem eandem ignorantiam juris hunc excusare, quam cum est facti. Quia textus petunt scienter id fieri, & cum poenales sint, restringendi sunt, ut petant tam facti, quam juris scientiam; alterius enim ignorantia concurrenti, non verè contravenitur scienter illi Canoni. Hactenus Sanchez.

461.
Hæc sententia placet auctori.

Cujus sententia, satis probabilis, mihi placet; maximè propter hoc, quod solo jure Ecclesiastico copula cum consanguineis uxoris sit incestuosa; quippe solo hoc jure ex ea copula nascitur affinitas, sine qua non habet specialem malitiam. Aliud fortè dicerem, si Ecclesia excommunicatione, aut aliâ poenâ vindicaret copulam cum patre vel matre, quæ jure divino & naturali habet specialem malitiam à simplici fornicatione. Item peccatum furti, homicidii, & similia, quæ independentè ab Ecclesia sunt peccata mortalia: nam Multi putant, tunc sufficere notitiam juris naturalis, ea prohibentis.

Ut sit de hoc, quod non spectat ad præsentem locum; sufficiat nobis, copulam cum consanguinea uxoris, aut etiam susceptionem, vel baptismationem propriæ prolis, aut alterius conjugis, non habere specialem malitiam, quæ hic punitur privatione juris petendi debitum, nisi ex statuto Ecclesiæ; ut proinde ignorantia ejus videatur à dicta poena excusare.

462.
An excuset ignorantia solius poenæ? Affirmant aliqui.

Sed quid, si noverit statutum Ecclesiæ, & solius poenæ ignorantiam habeat? Aliqui putant, & hanc solam ignorantiam hic excusare. Quia cum hæc poena non sit constituta, nisi scienter seu dolosè peccantibus; videtur proportionari non delicto solitariè spectato, sed delicto com-

Bosco de Matrim. Pars II.

missio cum scientia poenæ appositæ.

Et hinc ignorantia excommunicationis, & aliarum censurarum excusat, secundum DD. communiùs; quia requiritur præsumptio five contumacia, quæ propriè non est, ubi ighoratur censura. Jam autem sicut præsumptio importat dolum & temeritatem; sic itidem scientia, quando expressè à jure requiritur, sicut fit in præsentem casu; atque aded etiam hic excusabit ignorantia solius poenæ.

Imò universaliter excusare ignorantiam solius poenæ, quando est justa seu probabilis, est sententia Navar. Sum. c. 23. ubi, ut ignorantia excuset, requirit, quod sit justa, & causa actus est enim (inquit) triplex præfata ignorantia, nempe affectata, crassa five supina, & justa. Affectata five optata est, quæ quis ignorat, quod scire tenetur; quia non vult scire, quod liberius, absque suæ conscientia contradictione, vel alia de causa injusta, peccet, juxta illud Psalm. 35. relat. in cap. Adeo, dist. 37. Nolvit intelligere, ut bene ageret, quæ aded non excusat aut minuit peccatum, ut etiam augeat ob circumstantiam mali desiderii. Crassa verò five supina est, quæ quis ignorat id, quod communiter omnes sui ordinis sciunt, quod contingit per culpam latam, quæ excusat à tanto, sed non à toto.

Iusta verò (quæ à Theologis invincibilis, & à nostris probabilis appellatur) est, quæ quis ignorat, quod non oportet eum scire, i. q. 4. §. Notandum, & quæ communiter homines ejusdem ordinis adhibita debita diligentia laborant, juxta D. Tho. 1. 2. q. 76. a. 3. qualis est ejus, qui petit consilium à viris, habitis pro præditiis scientia & conscientia in id sufficienti, qui falsè illi consulunt: & hæc omninò excusat, quando est causa actus: ignorantia enim interdum est peccati causa, interdum non, sed ejus comes. Est causa, quando actus non fieret, nisi ignoraretur. Est solùm comes, quando peccaretur, etiam si sciretur, & hæc nunquam à culpa excusat: illa verò interdum omninò, interdum ex parte.

Ex quo sequitur, quod non excusantur omninò Prælati, Medici, Advocati, & alii Officiales, qui suas artes exercent sine justa scientia, & notitia eorum, quæ sua officia & munera prærequirunt; cum inde notabile damnum spirituale aut corporale proximis eventurum probabiliter credi possit; quia eorum ignorantia non est justa; cum sit eorum, quæ sui ordinis homines communiter scire solent & debent.

Addo his; quod licet ignorantia communiter nequeat esse justa circa legem naturalem vel divinam, quoad ejus dispositionem, & quatenus est talis: potest tamen esse justa, quoad poenam humanitùs statutam, si illa est excommunicationis, secundum Anton. in cap. A nobis, 1. de Sent. excom. pro quo est casus in cap. 2. de Constit. in 6. Imò etiam si sit alia quælibet communiter non statuta, eadem ratione, ut efficaciter defendimus in cap. 2. de Constit. post S. Antoninum 3. part. tit. 24. c. 23. sub fin. cui consentit Angelus, & Sylvester, & Cajet. Quod maximè procedit in foro conscientia,

O o o o 2

quoad

463.
Est sententia Navar. ignorantiam solius poenæ universaliter excusare, quando est probabilis.

Qua sit ignorantia affectata, & crassa.

Qua sit probabilis.

Quando ignorantia sit causa actus, & quando non.

464.
Exemplum ignorantia crassa.

Ignorantia circa legem naturalem vel divinam communiter non est justa, secus quoad poenam humanam.

quoad quod multos pios quis consolari potest, maxime in materia censurarum, & irregularitatum. Hucusque Navarr. supr. numer 45. & seqq.

465.
Probat
hac doctrina
Navarr.

Rationem hujus doctrinae accipere possumus ex eod. Auctore Sum. c. 27. n. 274. Quod licet (inquit ille) non requiratur consensus delinquentis in poenam, ut obligetur ad eam; quia obligatio non nititur ejus consensu, sed potestate Legislatoris, imponentis eam; requiritur tamen consensus in causam, ob quam imponitur, ut dixit S. Tho. 2. 2. q. 64. a. 8. & ut quis dicatur consentire in causam alicujus, non sufficit, quod consentiat in eo, quod est causa; sed requiritur, quod sciat, aut scire debeat, id esse causam; arg. 1. In delictis, §. 1. ff. de Noxal. & qui scit, aliquid esse malum, & ignorat poenam, ob id impositam, scit quidem id, quod est causa illius, non tamen causam illius.

Occurritur
objectioni.

Nec obstat: quod ex eo sequeretur, quod mulier, rusticus, & alii, qui probabiliter poenas legum ignorant, in nullam earum inciderent: responderi enim potest, negando quidem sequelam, quoad poenam ordinariam & mediocrem proportionatam delicto, secundum naturam ejus statutam, vel prudentiam communi imponendam, quam quilibet discretus paulo plus minus providere potest, saltem hallucinando per legem naturalem dictantem, delicta mediocriter puniendi; concedendo vero sequelam, quoad poenam extraordinariam, & exorbitantem, & auctam ultra naturam suam nudè consideratam, propter frequentiam, vel alias circumstantias personae, temporis, loci, &c. ea ratione diversitatis; quod quicumque scit, vel scire debet, aliquid esse malum, scit vel debet scire, id esse puniendum juxta naturam ejus; & ita non solum consentit in eo, quod est causa ejus; sed etiam in eo, quod scit vel debet scire, esse causam ejus; secus tamen est de poena exorbitanti, aucta & addita ultra naturam ejus, ob frequentiam & alias circumstantias; quia nec scit, nec scire debet, illud malum esse causam illarum, cujus generis est excommunicatio; & eò magis, quò sola ratio naturalis, quae docet poenam debitam malo, non pertingat ad illam sine lumine fidei. Quae est ratio germana c. 2. de Constit. in 6. per quas extenditur ad quascumque alias poenas exorbitantes, solà naturā delicti consideratā. Hactenus Navarr.

466.
Expenditur
hac doctrina,
& op-
pugnatur.

Sed ad hæc dici posset: eum qui consentit in delictum, consentire in omnem poenam, quae omnibus consideratis ei delicto est proportionata; non enim est ratio, quare magis consentiat in unam, quam in aliam. Aliud foret, si ob ignorantiam poenae moraliter ita mutaretur quantitas vel qualitas delicti, ut jam censetur poena excedens modum & proportionem delicti.

Transo pra-
cluditur.

Si dixeris: peccatum, quod fit cum tali ignorantia, semper est levius. Respondeo: illam levitatem esse parvam ordinariè: poena autem lege praescripta vel non excedit gravitatem ejus delicti facti cum ignorantia poenae; vel dic, non semper esse poenam lege praescriptam

ita geometricè commetiendam delicto, ut si hoc aliquantulum levius fiat ex causa, poena quoque minuenda sit: quod enim parum est, in moralibus pro nihilo reputatur. Sin autem notabiliter fieret levius, proculdubio & poena allevianda foret, seu minuenda.

Et hinc, quando poena statuta est praesumpti, cum tunc non solum delictum secundum se, sed praesumptio maximè sit causa talis poenae, sicuti ignorantia impedit praesumptionem, sic itidem impedit eam poenam. Atque ita, secundum communiorem sententiam (quidquid fit de aliis poenis) censura non incurritur absque ejus praevia cognitione; quia nimirum requirit praesumptionem, sive specialem modum contumaciae & inobedientiae, eò quod non ordinatur per se primo ad puniendum delictum commissum, eò tantum, quod commissum est; sed ad emendationem ejus, vel ad cogendum particulari & rigoroso modo; scilicet, sub comminatione censuræ, ne committatur.

Ergò similiter in nostro casu, cum jus, ut sup. vidimus, non tantum dicat: *Qui fornicatus fuerit*; sed expressè addat *ly scienter*, quae particula praesumptionem denotat, seu ei aequivaleret, liquet profectò, quòd ignorantia poenae, quae praesumptionem excludit, consequenter etiam excludat ipsam poenam.

Si autem à me quaeritur; an sicuti excommunicatio aut alia censura obligant antè omnem sententiam, etiam criminis declaratoriam, ex communi usu & praxi Ecclesiae; item irregularitates, impedimentum Matrimonii, & similia, ex materia subiecta; quia scilicet aliàs lex esset inutilis; sic indidem obliget poena privationis juris petendi debitum (de qua hactenus egimus) sive ex praxi, sive ex subiecta materia, aut alia ratione? Respondeo: affirmativè; idque certissimum sibi esse, ait Sanchez sup. Sanchez. disp. 30. n. 2.

Quod in cognatione tenet Gloss. cap. Nosse, *Quod in verb. Non fraudentur*, 30. q. 1. ubi sic ait: *Ille tamen, qui levat filium suum de sacro fonte, perdit jus exigendi. Sicut ille, qui fornicatur cum altera. Sed nunquid si talis petit debitum, debet uxor ei reddere? Dicit Hugo quòd sic, licet ille peccet petendo; & est arg. pro ipso 33. q. 5. Manifestum, extra de iurejur. Debitorum. Idem dicit de illis, qui voverunt ad tempus; quòd si perpetuo vovissent, secus esset; ut 33. q. 5. Quod Deo. Tu dicas, quòd statim ipso facto perditum est jus exigendi, licet per sententiam Ecclesiae non sit ablatum jus: & cum non habeat alter jus petendi, nec reliquus dare tenetur vel solvere; quia ubi nulla est petitio, ibi nulla est mora, ut ff. de Verborum oblig. Si pupillus. Hæc Glossa.*

Et idem in affinitate docet Castro lib. 2. de Lege Poenali c. 5. §. Rursum quinto argumento, ibi: Certum est, has duas poenas obligare in conscientia incestuosos, ita ut post incestum sine dispensatione contrahens, aut debitum ab uxore exigens, mortaliter peccet, etiam si nulla post incestum sequatur iudicis sententia, quae illum ad talem poenam damnet, aut declarat illum

467.
Non incur-
ritur censu-
ra sine pra-
via eius co-
gnitione; &
quare.

468.
Poena, de
qua hic 192.
statuit, obli-
gat ante
sententiam.

Quod in
cognatione
tenet Gloss.
cap. Nosse.

469.
Et in affini-
tate docet
Castro.

illum in talem culpam mortalem incidisse. Alioqui incestuosus occultus non peccaret, sine dispensatione contrahens, aut debitum ab uxore petens.

Abbas. Sed hoc corollarium videtur concedere Abbas, qui in cap. *Literis*, de Præsumpt. videtur innuere esse necessarium, ut quomodocumque constet de crimine, ad hoc quod incestuosus in talem incidat pœnam. Hoc tamen non aperte dicit, sed verbis subobscuris, quorum intelligentia non facile patet: quia non dicit esse necessarium iudicis sententiam; sed solum dicit, esse necessarium, ut qualitercumque de crimine constet. Sive autem hoc, sive illud dicat esse necessarium, dictum illius non videtur mihi verum. Hæc Alphonsus.

470. Quod si rationem petas; fateor (inquit Sanchez sup.) me nullam concludentem invenire, ut hæc pœnæ, quamvis privativæ sint, non indigeant sententiâ. Sicut nec invenio in irregularitate, excommunicatione, suspensione & interdicto. Atque ideo nec in illis, nec in hac aliam rationem adæquatam invenio, quam quod pœnæ privativæ sint, atque ita facilius in eas incidatur; sicque usu receptæ & declaratæ sint, ut nullâ indigeant sententiâ condemnanti, aut crimen declaranti. Quod non ita contingit in omnibus pœnis privativis, & ita non mirum est, si aliquæ illarum postulent iudicis sententiam.

471. Porro Castro hanc subneçit suæ doctrinæ rationem. Quoniam, inquit, juxta illud (Abbatibus) sententia illius cap. *Transmissa*, de Eo qui cognov: nunquam aut rarissime suum fortiretur effectum; quia peccatum illud talis est conditionis, ut raro contingat esse notorium. Sic ille. Et ideo, si requireretur sententia, talis lex foret inutilis; atque ita ex materia subjecta bene colligitur, sententiam non esse necessariam.

Sed his non contentus Dicastillo, aliâ excogitavit rationem sup. n. 109. utputa; quia in nostro casu non est purè pœna; sed positâ lege generali juris positivi, tenetur quis ex natura rei, ob prædictam reverentiam, non accedere carnaliter ad jam factam affinem; & hoc, etiamsi non præcesserit culpa, atque adeo independentè à ratione pœnæ, quæ non habet locum, ubi non est culpa.

472. Patet in consanguinea uxoris, ad quam non potest vir accedere absque peccato incestus; nõ in pœnam, quia cognoscendo propriam uxorem non peccavit; sed propter legem prohibentem accedere ad affinem. Cum ergo per copulam cum consanguinea uxoris ipsa uxor facta sit affinis viro suo, nequit ad eam accedere, propter eandem legem, tunc enim accedendo ad uxorem, verè accedit ad affinem: hoc autem prohibet lex, quoties quis scit talem legem, & illam feminam, ad quam accedit, esse consanguineam uxoris, & insuper etiam scit, esse legem prohibentem eum, qui cognovit consanguineam uxoris, iterum redire ad copulam uxoris; & non obstantibus his tribus notitiis, ausus fuit ad ta-

lem uxoris consanguineam accedere; quo casu lex, non obstante jure, quod tamquam maritus habebat, petendi debitum ab uxore, non vult quod possit debitum petere; tum, ut servet reverentiam ergà uxorem factam affinem; tum, ut eâ ratione puniat peccatum, quod commisit cum scientia illorum trium. Non prohiberet autem illum lex, sed permetteret petere & uti jure mariti, si ignorantia illorum trium vel alicujus illorum intercessisset.

Ex quo patet (inquit Dicastillo sup.) illam non esse puram pœnam; sed etiam inhabilitatem legis ob inductam propinquitatem; ad hanc autem incurendam inhabilitatem, sufficit lex ipsa, & nulla requiritur sententia. Sufficit enim quod ex uno capite lex positiva statuerit illud genus propinquitatis, resultans ex tali copula; & ex alio capite voluerit, ut inter sic propinquos servetur ea reverentia & pietas; dummodo actus factus fuerit cum scientia illorum trium; ad hanc autem obligationem inducendam, non est necessaria sententia iudicis. Sic ille.

Et declarat in simili, dicens: Simile quodammodo posset contingere in irregularitate quæ quis privatur vel jure suscipiendi, vel exercendi Ordines susceptos propter homicidium, quæ non est pœna purè delicti; sed inhabilitas etiam, quam in gravium DD. sententia non incurrit, qui exercuit actum cum aliqua ignorantia juris, facti, vel pœnæ; quando autem incurrit, non est necessaria sententia, nec illa est purè pœna. Ita Dicastillo.

Ego dico; quidquid sit de hac speculatione Dicastillonis; nam inhabilitas, quam ponit, & ipsa est pœna; cum nemo privetur jure exigendi debitum sine sua culpa; equidem non requiritur sententia iudicis; tum ex usu & praxi communi Ecclesiæ; siquidem incestuosus occultus petunt dispensationem, & Confessarii mendicantium eam concedunt; tum, quia aliàs, ut sup. dictum est ex Castro, inutilis foret hæc pœna; cum non soleat incestus publicari, & rarissime publicus sit.

Illud adjicio hic pro coronide; me non invenire aliquod privilegium Mendicantium, dispensandi in cognatione spirituali superveniente, quod mihi signum est, ex ea nullum impedimentum oriri; tametsi ex malitia viri vel mulier proprium filium de sacro fonte susciperet.

Et hæctenus de privatione petitionis debiti, quæ provenit ex præcedenti culpa, & jure Canonico. Est & alia privatio non pœnalis, proveniens ex libera conjugum voluntate, de qua instituitur.

473. Sed etiam inhabilitatem quamdam.

Declaratur in simili.

474. Iudicium Auctoris.